

TRKAMO NA VRATA DEDIŠČINE

*Po poteh dediščine dela Savske ravni
in Posavskega hribovja*

Trkamo na vrata dediščine - vstopite, prosim.
Vabimo vas na potepanje Po poteh dediščine dela
Savske ravni in Posavskega hribovja. Štiriinštirideset
naravnih in kulturnih znamenitosti in ostale
turistične storitve na poti vam omogočajo daljše
bivanje v tem prostoru. Veseli bomo vsake ure,
ki jo boste preživeli z nami!

KATALOG

- ★★★ vredno posebnega potovanja
- ★★ vredno zaviti s poti
- ★ vredno postanka na poti

DOL ★

Gračinski paviljoni

V 16. stoletju so bili lastniki gradu Dol Gallenbergi, od leta 1562 pa Raspi. Od njih so leta 1688 grad in posestvo kupili baroni Erbergi, ki so tu gospodovali do leta 1882. Na robu parka je dal Jožef Kalasanc baron Erberg za svoje zbirke zgraditi neoklasicistična paviljona – severnega leta 1827 za knjižnico (arhiv), južnega leta 1829 pa za umetniško zbirko. Nastala sta po načrtih kranjskega deželnega stavbenika Furlana Francesca Coconija, ki je načrtoval tudi empirski spomenik, dorski steber, v spomin na obisk cesarja Franca II.. Terakotne figure, ki krasijo vhodna pročelja paviljonov, je 1834 oblikoval tirolski kipar M. Kirscher. V času Jožefa Kalasanca Erberga je bil Dol zbirališče ljubljanskega plemstva in vseh, ki so takrat na Kranjskem kaj veljali. Med najiminitnejšimi gosti so bili šestnajstletni prestolonaslednik Ferdinand (1819) in njegov oče cesar Franc II. z ženo Karolino Avgusto Bavarsko (1821).

Informacije: Miro Šubelj, tel.: 01 / 564 71 57, 031 / 324 007
Dostop: z avtobusom

2

DOLSKO ★

Domačija Pr Krač

Domačija Dolsko 19 leži v južnem delu vasi Dolsko nad Mlinščico, nad robom 2 do 3 m visoke savske terase, v razpotegnjenem gručastem naselju v skrajnem vzhodnem delu Ljubljanskega polja. Vzhodno od vasi reka Sava zapusti ravnino in vstopi v dolino skozi Posavsko hribovje, pod vasio pa poteka stara, stranska savska struga. Zunaj vasi proti Senožetim stoji cerkev sv. Agate iz začetka 16. stoletja. Domačijski kompleks Pr Krač s smotno razporejenimi objekti in odprtimi površinami: z gostilno, nekdanjo trgovino, gospodarskimi poslopji, kovačijo in parkovno urejenim vrtom ter sadovnjakom je zadnji še delujoči primer oskrbnega centra ob nekdanji tovarniški in savski plovni poti. V pritličju nadstropne hiše iz štiridesetih let 19. stoletja, s historicistično ornamentirano fasado, v prostorih, kjer je bila nekdanj trgovina, od leta 1988 deluje Galerija 19 s slikarskimi razstavami in koncerti.

Informacije: Tone Čič, tel.: 01 / 563 82 60, 01 / 564 76 15
Dostop: z avtobusom

ZAGORICA ★★★

Rojstna hiša Jurija Vege

V gručastem hribovskem naselju Zagorici v zahodnem delu Posavskega hribovja nad dolino reke Save se je pri Vehovcu, kot pravijo domačiji, leta 1754 rodil znameniti matematik Jurij Vega. Danes je v hiši Vegova spominska soba. Življenjska pot je Vega vodila od pastirja do barona, od vojaka do podpolkovnika, od učitelja matematike do znanstvenika. Epohalno delo je opravil s sestavljanjem logaritmovnikov. Za hitrejšje in natančnejše računanje logaritmov je razvil iz Mercatorjeve neskončne vrste posebno enačbo Vegovo vrsto. Njegovo najznamenitejše delo je veliki dvojezični desetdecimálni logaritmovnik v latinskem in nemškem jeziku Thesaurus logarithmorum completus iz leta 1794. Dokončal ga je na bojišču v Porenju. Z matematiko pa je Vega vstopal tudi v mehaniko, geodezijo, astronomijo in balistiko. Zaradi načina reševanja problemov topništva ga uvrščamo med utemeljitelje znanstvene balistike.

Informacije: Jože Pokovec, 01 / 564 72 76

Dostop: z avtobusom

3

KRTINA ★★

Cerkev sv. Lenarta

Izstopajoča lega cerkve na vzpetini že daleč vabi na ogled. Cerkev s prostostoječim zvonikom in, kar je še posebej zanimivo, brez prezbiterja in povrh tega še s freskami, je prav gotovo izreden spomenik poznogotske umetnosti. Današnja stavba je naslednica manjše gotske cerkve, ki so jo leta 1471 požgali Turki. Zgrajena je bila pred letom 1500. Toda tokrat so jo zaradi varnosti obdali s taborskimi obzidjem in petimi stolpi. Pravokotna ladja s petimi pari vitkih slopov je urejena v triladijski, t.i. dvoranski prostor s križnorebrastimi oboki. Le za dve stopnici dvignjen oltarni prostor naznanja, da smo vstopili v prezbiterij, ki je poudarjen s freskami. Te je v času nastanka stavbe naslikal Mojster Leonard. Pomembna sta cikla iz Jezusovega življenja na levi ter Poslednja sodba na desni strani. Levi oltar v ladji je iz časa okrog 1700, ostali pa so delo radovljiškega rezbarja Janeza Vurnika st. iz leta 1887.

Informacije: Župnija Dob, tel.: 01 / 729 20 24, 01 / 729 20 25

Dostop: z avtobusom

GROBLJE ★★ ★

Cerkev sv. Mohorja in Fortunata

Začetki cerkve segajo v leto 1526, ko se na tem mestu omenja cerkev oglejskih zavetnikov sv. Mohorja in Fortunata. Leta 1735 se je na stranskem oltarju začelo češčenje tirolske kmečke zavetnice sv. Notburge, ki se ji kmalu pridruži še njen »pendant« kmet sv. Izidor. Velik obisk je narekoval širitev cerkve, ki je bila končana leta 1740. V letih 1759-1761 jo je v celoti poslikal naš znamenit freskant Franc Jelovšek. Baročni scenski učinek je še posebej viden od vhoda, od koder zaporedni obočni loki s sistemom potlačeni obokov in stopnjevanih obočnih lokov v globino usmerjajo pogled proti velikemu oltarju, kar stopnjuje vtis celostne umetnine in ustvarja impresivno baročno scenarjijo. Jelovšek je tudi avtor načrtov za cerkveno opremo. Cerkev se uvršča med naše najimenitnejše spomenike baročne umetnosti oziroma med t.i. celostne umetnine. K božjepotni cerkvi nas vodi 200 m dolg stoletni lipov drevored.

Informacije: Župnija Jarše, tel.: 01 / 721 29 63

Dostop: z avtobusom

4

GOROPEČE NAD IHANOM ★★

Cerkev sv. Miklavža

V skrajnem zahodnem delu Posavskega hribovja, v razloženem naselju Brdo, stoji na samem cerkev sv. Miklavža s kratkim tristrano sklenjenim in križnorebrasto obokanim prezbiterijem iz poznega 14. stoletja. Dozidan ali morda le predelan zvonik ima letnico 1750. To je tudi čas, ko je bila ladja z lesenim stropom barokizirana. Visoko na južni zunanjsčini zvonika je vzidan gotški kip sv. Miklavža. V cerkvi so trije zlati oltarji in prižnica iz druge polovice 17. stoletja. Slavoločni oltar je posvečen sv. Magdalen. Oltar s sliko sv. Janeza Nepomuka in Frančiška Ksaverja v levi kapeli je tip zlatega oltarja iz okrog leta 1700, slika pa je iz prve polovice 18. stoletja. Posebno vrednost dajejo cerkvi gotške freske, ki pokrivajo ves prezbiterij. Nastale so pred letom 1481 v krogu delavnice Mojstra Bolfgangusa in se odlikujejo po značilnem milem izrazu figur in mehkem gubanju oblačil.

Informacije: Župnija Ihan, tel.: 01 / 724 85 55

Dostop: z avtobusom, potrebna je hoja

TABOR NAD GORIČICO ★ Cerkev sv. Kunigunde

V bližini mogočnega krumperškega gradu so si kmetje pri cerkvi sv. Kunigunde v 16. stoletju uredili prutiturško taborsko obzidje. Nastal je tabor pravokotnega tlorisa z vhodnim stolpom. Zlasti zanimiva sta bila poseben sistem vhoda z dvignim mostom ter na kamnite konzole naslonjena vrhnja lesena strešna konstrukcija. V 18. stoletju sta bili gotška cerkev in grobna kapela krumperških gospodov barokizirani, taborsko obzidje pa je začelo razpadati. Zlati veliki oltar je iz leta 1681, desni slavoločni oltar sv. Florijana pa je iz okrog leta 1660 in ima na predeli grb Lambergov in Raspov. V desni kapeli je rezbarsko zanimiva bujna akantova ornamentacija oltarnega nastavka sv. Lucije iz prve četrtine 18. stoletja. V kapeli na nasprotni strani je oltar sv. Notburge iz 40-ih let 18. stoletja; slika v njem je delo Mihaela Kauke iz leta 1844, medtem ko je v atiki slika Sv. Izidorja sodasna z nastankom oltarja.

Informacije: Župnija Ihan, tel.: 01 / 724 85 55
Dostop: z avtobusom, potrebna je hoja

5

GORJUŠA ★★ Železna jama in jamarska zbirka

V skrajnem zahodnem delu Posavskega hribovja, na zakraselem pomolu nad levim bregom rečice Rače vabijo v okolici naselja Gorjuša zapuščeni renesančni grad Krumperk, turistična kraška jama, poimenovana Železna jama, z dvema dvoranama, ki sta med seboj povezani z rovom in mostovi, ter Jamarski dom s stalno razstavo: V speleološki zbirki so najlepši kapniki iz zbirke naravoslovca Franca Hohenwarta iz začetka 18. stoletja. Slamnikarska zbirka prikazuje razvoj slamnikarstva na območju Domžal od srede 18. stoletja do propada po 1. svetovni vojni. V Robičevi naravoslovni zbirki bomo našli posebno vrsto slepih hroščev, ki so jih strokovnjaki poimenovali po najditelju biospeleologu Simonu Robiču - robici. Arheološko zbirko sestavljajo paleolitske najdbe in ostanki favne iz Babje jame. Na ogled pa so tudi razbitine med drugo svetovno vojno v bližini strmoglavljenega letala bombnika B-24.

Informacije:
Gostišče Jamarski dom, tel.: 01 / 724 15 77, 040 / 646 363
Dostop: z avtobusom

HRASTNIK ★

Muzejska zbirka Hrastnik

Na prehodu iz spodnjega v zgornji del hrastniške doline, v bivši nemški osnovni šoli, domuje muzejska zbirka, ki jo sestavlja več samostojnih stalnih razstav. Razstava Šolstvo v Zasavju rekonstruira dva razreda v ambientu v različnih časovnih obdobjih, in sicer iz leta 1920 in leta 1960. Druga svetovna vojna je razstava, ki zajema dogodke na območju celotnega Zasavja. Razstava Lutke in lutkarji, ki je dopolnjena z izborom igrač, pa predstavlja edino razstavljeno zbirko marionet in javajk pri nas in je s 121 eksponati celotna zapuščina hrastniških lutkarjev ljubiteljske lutkovne skupine iz Hrastnika, ki je delovala med leti 1946 in 1977. Posamezne skupine lutk so postavljene v ambient zgodbe. Razstava Znamenja ob poti obstoječe zbirke poveže v celoto in z dodatnimi razstavljenimi predmeti in za ta prostor značilnimi témami razširi védenje o preteklosti Hrastnika od prazgodovine do danes.

Informacije:
Kulturno rekreacijski center Hrastnik, tel.: 03 / 564 23 70
Dostop: z avtobusom

6

HRASTNIK ★★★

Krajinski park Kopitnik

Osrednji del predalpskega Posavskega hribovja med Medijo na zahodu in Savinjo na vzhodu zaznamujejo razgledni vrhovi: Čemšeniška planina (Črni vrh, 1204 m), Mrzlica (1122 m), Kopitnik (910 m) in Gore (786 m) na levi strani Save ter Kum (1220 m) na njeni desni strani. Njihova skupna značilnost je niz izbočenih in vbočenih kamninskih plasti z osmi v smeri od zahoda proti vzhodu, znan pod imenom Posavske gube. Te so bile naknadno razlomljene in ob prelomnicah marsikje prihaja na dan termalna voda (Laško, Rimske Toplice, Medija). Na skalovitih pobočjih Kopitnika je bogata ilirska flora s posameznimi alpskimi vrstami. Baročna oprema cerkve sv. Jurija na Gorah je zgovoren primer domačega rezbarstva, ki je v domače okolje uvajalo razcvetele baročne izkušnje. Cerkev ima kot bel geometričen volumen na razgledni točki svoj krajinski delež pri oblikovanju značilne podobe Posavskega hribovja.

Informacije:
Kulturno rekreacijski center Hrastnik, tel.: 03 / 564 23 70
Dostop: z avtobusom, potrebna je hoja; pohodna pot

HRASTNIK ★★ Reka Sava v Podkraju

Na desnem bregu reke Save, v soseski stanovanjskih blokov hrastniške steklarne, se nahaja cerkev sv. Miklavža, ki ohranja spomin na čase, ko so se v njej zbirali k svojemu priprošnjiku savski splavarji. O nastanku cerkve v poznem srednjem veku pričajo ostanki fresk apostolov in Marijinega oznanjenja iz kroga Čelovniškega mojstra. Od opreme je najdragocenejši veliki zlati oltar iz 2. polovice 17. stoletja. Cerkev hrani tudi več plastik iz 17. stoletja, v kapeli pa je dragocen oltar sv. Barbare iz 1. polovice 18. stoletja. Le streljaj od tod ob rečnem bregu stoji več kot dvesto let stara Rižnarjeva hiša, ambiciozno zasnovana stanovanjska hiša z alpskim tlorisom, nekdanj premožna kmečka domačija in znana obrečna gostilna. O zgodnji poselitvi tega območja pričajo nedaleč stran ostanki rimske naselbine s svetiščem. Sava pa je od nekdanj privabljala tudi športnike. Sedaj na njej domujejo kajakaši in raftarji, pa tudi ribiči.

Informacije:
Kulturno rekreacijski center Hrastnik, tel.: 03 / 564 23 70
Dostop: z avtobusom

7

KAMNIK ★★★ Staro mestno jedro

Kamnik je mesto muzej, ki je ohranilo srednjeveško zasnovano in bogat stavbni fond starejših stilnih obdobj. Mesto z bogato preteklostjo in kulturnimi spomeniki je bilo od leta 1077 sedež obsežne posesti kranjske veje bavarskih grofov Andeških. Ta ugledni položaj med mesti na Kranjskem je Kamnik obdržal vse do konca srednjega veka. Okrog leta 1220 je Kamnik iz trga prešel v mesto. Zaradi ugodne lege je mesto postalo pomembno trgovsko križišče. Cesto skozi Tuhinjsko dolino sta nadzirala Mali in Stari grad. Ob starejšem Malem gradu je okrog leta 1100 nastala kapela sv. Marjete s kripti. V 12. stoletju so ji prizidali ladjo in jo v naslednjem stoletju nadzidali. Nastala je "nadvostropna kapela". V drugi polovici 16. stoletja je mesto začelo nazadovati. Ob koncu 18. stoletja so začeli rušiti mestno obzidje in mesto se je začelo širiti predvsem v smeri proti župnijski cerkvi na Šutni, ki je stala zunaj obzidja.

Informacije: Turistično informacijski center Kamnik,
tel.: 01 / 839 14 70, 031 / 388 324
Dostop: z avtobusom, potrebna je hoja

KAMNIK ★★ ★

Medobčinski muzej Kamnik

Leta 1550 je Jurij III. pl. Lamberg na mestu starejšega grajskega objekta postavil graščino Zaprice, v kateri je danes Medobčinski muzej Kamnik. Sedanjo obliko je grad dobil po prezidavi v drugi polovici 18. stoletja. V muzeju so na ogled stalne razstave: Thonetovo pohištvo na Slovenskem, O kamniških meščanih v 19. stoletju in Odsevi kamniških stoletij, ob gradu pa še lapidarij – ohranjeni spomeniki kamnite dediščine in muzej na prostem, kjer so predstavljene kašče iz Tuhinjske doline. Na Glavnem trgu 2 pa se nahaja Galerija Miha Maleš. Galerija je nastala leta 1979, ko je slikar Miha Maleš (1903-1987) podaril mestu več kot 2600 svojih del. Razstavní prostori galerije so v prvem nadstropju stare meščanske hiše s konca 18. stoletja. Na ogled so Maleševa dela in dela njegovega sodobnika in s Kamnikom povezanega umetnika kiparja Jakoba Savinška.

Informacije: Medobčinski muzej Kamnik,
tel.: 01 / 831 76 47, 01 / 831 76 62,
Galerija Miha Maleš, tel.: 01 / 839 16 16, 01 / 839 75 04
Dostop: z avtobusom, potrebna je hoja

8

MEKINJE ★★

Cerkev Marijinega vnebovzetja

Kraj stopi v zgodovinske vire leta 1143, ko se tu omenja grad Gallenbergov. Samostanski kompleks klaris je dobil današnjo podobo v letih med 1682 in 1686 po zaslugi Žige Jurija grofa Gallenberga. Osrednji spomenik je cerkev Marijinega vnebovzetja. Kamniti oltarji so delo ljubljanskega kamnoseka Mihaela Kuše, kipi pa so beneški. V tej delavnici sta nastala tudi slavoločna oltarja. Slika Sv. Kolomana je delo Almanacha, sliki v Antonovem oltarju pa sta iz časa nastanka oltarja. Izjemno slikovito zrelo baročno delo je veliki oltar iz leta 1720, ki je nastal v frančiškanski rezbarski delavnici. To monumentalno oltarno kuliserijo dopolnjuje še slika Marijinega vnebovzetja, delo slovenjegraškega slikarja Franca Mihaela Straussa (1719). V cerkvi in Kolomanovi kapeli, ki je vsa poslikana z grbi samostanskih prednic, je vzdanih več gotskih in renesančnih nagrobnikov, med njimi tudi dva iz rimskih časov.

Informacije: Župnija Mekinje, tel.: 01 / 839 72 77
Dostop: z avtobusom

VELIKA PLANINA ★★★ Sv. Primož nad Kamnikom

Romarsko središče ob prazgodovinski poti na Veliko planino je bila ugledna božja pot že v srednjem veku. Pod tlakom današnje cerkve, ki se prvič omenja leta 1396, je bila odkrita njena predhodnica iz 11. stoletja. Največje pozornosti v cerkvi so deležne freske neznanega mojstra iz leta 1504. Izjemno rezbarsko delo je veliki oltar iz leta 1628, pripisano v Ljubljani delujočemu furlanskemu mojstru Giovanniiju Battisti Costi. Leta 1632 so Kamničani cerkvi darovali veliko sliko, ki v štiriindvajsetih prizorih pripoveduje o mučeniški smrti sv. Primoža in Felicijana. Iz tega stoletja so še Fallerjeve orgle. Nekaj korakov višje od cerkve sv. Primoža je kamniška stavbarnica v zadnji četrtini 15. stoletja postavila cerkev sv. Petra. Ladja je krita s poslikanim lesenim stropom, ki se po pretanjeni risbi in motiviki uvršča med srednjeevropske zanimivosti. Značilno krajino močno zakrasele planote pa tvorijo pastirski stanovi in pašniki.

Informacije: Župnija Kamnik, tel.: 01 / 831 92 90
Dostop: pohodna pot

9

ZGORNJE PALOVČE ★★ Budnarjeva muzejska hiša

Na prisojni pobočni polici v severozahodnem delu Posavskega hribovja, kjer se pričinja dolga vrsta višinskih naselij med Tuhinjem in Črnim grabnom, leži razpotegnjeno obcestno naselje Zgornje Palovče. Južno ob cesti v središču naselja stoji Budnarjeva hiša. Po izročilu, načinu zidave temeljev in izvedbi vogalnih vezi je nastala v sredini 17. stoletja. Ime nosi po zadnjem lastniku Cvetu Budnarju. Mala vrhhlevna, delno pozidana delno lesena hiša je prislunjena v breg, tako da je gank z južno fasado vedno obsijan s soncem. Hiša predstavlja prehodni tip stavbarstva med gorenjskim – iztegnjenim in osrednjeslovenskim – vrhhlevnim tipom. Spodnji, zidani del je bil namenjen gospodarskim dejavnostim, zgornji (hiša in veža s črno kuhinjo) pa bivanju. Tročelični tlorisni zasnovi so pozneje dodali še kamro in gospodarski del. Obnovljena podoba hiše predstavlja življenje ljudi na kamniškem podeželju v 19. stoletju.

Informacije: Iva Šubelj Kramar, 041 / 545 580, 01 / 831 20 62
Dostop: z avtobusom

TUNJICE ★★ ★

Romarska cerkev sv. Ane

Na grebenu nad vasjo Tunjice, z izjemno kuliso Kamniških planin, se daleč naokrog razgleduje baročna lepota, romarska cerkev sv. Ane, ikona slovenskega baroka. Cerkev na tem mestu se omenja leta 1526, sedanjo pa je dal v letih 1762 in 1766 zgraditi komendski župnik Peter Pavel Glavar. Zasnova cerkve z dvema čelnima zvonikoma in s kupolo krito ladjo je tlorisno bogato razgibana. Njen arhitekt je bil Dunajčan, od okrog leta 1760 ljubljanski meščan Lovrenc Prager. Pri tej cerkvi odmevajo seveda preko Dunaja zgledi Borrominijeve rimske cerkve sv. Neže. Veliki oltar je leta 1782 po arhitektovem načrtu izdelal štukater Anton Stampfel in s kipi opremil kranjski kipar Valentin Vrbnik. Ozadje oltarnih nastavkov je poslikal Leopold Layer, v kapelah pa Janez Potočnik. Poznogotski Križani v levem oltarju je spomin na prejšnjo cerkev, prav tako tudi kropilni kamen ob levih vratih z letnico 1656.

Informacije: Župnija Tunjice, tel.: 01 / 839 24 01
Dostop: z avtobusom

10

VOLČJI POTOK ★★ ★

Arboretum Volčji Potok

Leta 1882 je grajski kompleks Volčji Potok kupil ljubljanski veletrgovec Ferdinand Souvan. Tri leta kasneje je dvorec preuredil, nekatere pred dvorcem ležeče njive in travnike pa je zasadil z drevjem in napravil park. Njegov sin Leon je park razširil na 12 hektarjev; po francoskem vzoru je uredil baročni parter s striženim pušpanom, v ostali del parka pa je začel vnašati nove rastlinske vrste, predvsem eksote, kar je bila tedaj velika moda. Tako je nastal krajinsko zasnovan park, kjer so se prepletale skupine višje vegetacije s tratnimi in vodnimi površinami. Po vojni se je širitev arboretuma nadaljevala po načrtih pionirja krajinske arhitekture Cirila Jegliča. Izjemne hidrološke, pedološke in vegetacijske razmere v Volčjem Potoku ter razgibanost zemljišča omogočajo edinstveno parkovno in krajinsko oblikovanje lesnatih rastlin in trajnih zelik s številnimi varietetami in kultivarji z vseh celin sveta.

Informacije: Arboretum Volčji Potok, tel.: 01 / 831 23 45
Dostop: z avtobusom

MOTNIK ★

Trg

Na severnem delu Posavskega hribovja ob cesti iz Vranskega v Kamnik je nastala naselbina Motnik, ki je do konca 15. stoletja predstavljala najpomembnejšo povezavo med Štajersko in Kranjsko. Omenja se že leta 1123, njegov grad pa leta 1247. Tudi cerkev sv. Jurija je morala nastati že zgodaj, saj so jo leta 1360 že prezidali. Zaradi obmejne lege je tu verjetno že kmalu po letu 1311 nastala mitnica, kraj pa morda že v 14. stoletju trg, čeprav se kot tak omenja šele leta 1423, ko je dobil pravico do tedenskega tržnega dneva. Leta 1613 je dobil pravico do dveh letnih sejmov, lastno sodstvo in upravo, grb, vojaško prostost in pravico do azila. Na trško sodstvo danes še spominja sramotilni steber – pranger v parku pod lipami. Trgovina je cvetela do konca 17. stoletja. Med leti 1855 in 1951 je v kraju deloval rudnik rjavega premoga. V premogovnih slojih so leta 1910 našli fosilne ostanke pritlikavega nosoroga.

Informacije: Turistično društvo Motnik, tel.: 041 423 438
Dostop: z avtobusom; pohodna pot

11

KOMENDA ★★★

Glavarjeva Komenda

Naselje s slovansko poselitvijo na vzpetini nad sotočjem Pšate in potoka Reke, na vzhodnem robu Kranjskega polja, se s cerkvijo sv. Petra prvič omenja leta 1147. Cerkev je od 1223 do 1799 pripadala malteškemu viteškemu redu. Komendatorji so imeli sedež v gradu ob cerkvi. Izjemen spomenik baročnega kiparstva v cerkvi je veliki oltar. Načrte zanj je pripravil slikar Franc Jelovšek, leta 1758 pa ga je izdelal rezbar Janez Gabrič. V štirih stranskih oltarjih so oljne slike beneškega slikarja Nicola Bambinija z letnico 1727. Z občutkom je opremljen tudi ambient, ki ga je nazadnje dopolnil Jože Plačnik. Južno od cerkve sta Glavarjeva bolnišnica, v kateri je danes spominska soba Ivana Selana, kartografa svetovnih razsežnosti, in nasproti beneficijna hiša, ki jo je dal leta 1752 zgraditi komendski župnik Peter Pavel Glavar. Tri freske na stavbi, v kateri je urejena Glavarjeva knjižnica, je naslikal Franc Jelovšek.

Informacije: Župnija Komenda, tel.: 01 / 834 35 90
Dostop: z avtobusom

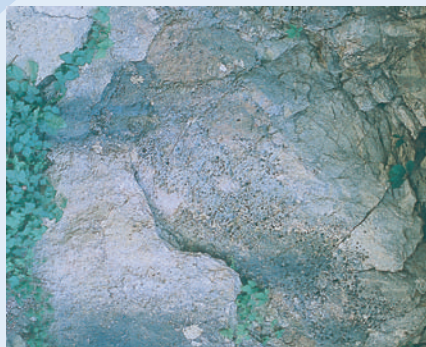
VAČE ★★ ★

Najdišče vaške situle

Območje Vač sodi med najizjemnejša arheološka nahajališča. Prazgodovinska naselbina se razprostira na platoju med Vačami in vzpetino Slemško. Poleg številnih grobov, odkritih v neposredni bližini železnodobne naselbine, je bila leta 1882 najdena bronasta vedrica, t.i. Vaška situla (6/5. st. pr. n. št.). Gručasto urejena vas s cervkivo sv. Andreja se omenja leta 1296. Sedanja cerkev je iz sredi 19. stoletja. Notranjščina s sočasno opremo iz tretje četrtine 19. stoletja učinkuje skladno, zato se cerkev uvršča med lepše ambience postbaročne tradicije. Križev pot iz leta 1734 je naslikal Valentin Metzinger. Posebnost cerkve je Božji grob s konca 19. stoletja, izdelek steklarne v Ostravi na Češkem. Razgaljeni ostanek fosilne obale miocenskega morja na Vačah z jursko apnenčevo steno in drobnozrnato miocensko brečo je najlepši primer tovrstne morske obale pri nas ter med najlepšimi poznanimi primeri v svetu.

Informacije: Društvo za razvoj in varovanje Geoss-a,
tel.: 01 / 897 60 95, 040 / 457 373

Dostop: z avtobusom, potrebna je hoja

12

DOLE PRI LITIJU ★★ ★

Oglarska deželja

Oglarska deželja leži južno od Save na prehodu Posavskega hribovja v Dolenjsko podolje. Na vzhodni strani jo omejuje reka Sopota, na zahodnem robu Jatna, na jugu pa sega deželja vse do Šentruperta. Na Dolah pri Litiji danes oglari še 16 oglarjev, ki vsako leto na površini 2000 ha gozdov pripravijo tudi do 30 kop. Na razmeroma majhnem območju najdemo skoraj skozi celo leto kope v različnih razvojnih stopnjah. Prav to pa je omogočilo povezovanje krajev v Oglarsko učno pot, ki jo poleg oglarstva plemenitita še neokrnjena narava in izjemna kulturna krajina. O oglarjenju govorimo, ko les v kadečih se kopah segrevamo pri omejenem pristopu zraka – les ne gori, ampak ogljeni in se pretvarja v oglje. Oglar porabi za pripravo lesa, prevoz do kopišča, zlaganje kope in kuhanje oglja ter razdiranja kope pri večjih kopah, ki dajo 8 ton oglja, okrog 47 dni. To opravlja sam z družino, le pri črnenju si oglarji med saboj pomagajo.

Informacije: ŠD Dole pri Litiji, tel. 01 / 897 20 97, 031 / 362 542
Dostop: z avtobusom, potrebna je hoja; pohodna pot

BRDO PRI LUKOVICI ★ ★ Grad Brdo

Gručasto naselje v zahodnem delu Posavskega hribovja leži na visoki terasi tik nad Lukovico. Renesանčni grad s štirimi vogalnimi stolpi in pravokotnim notranjim dvoriščem ob nekdanji deželni cesti skozi Črni graben je začel na začetku 16. stoletja graditi Ivan Lamberg s Črnela, dokončal pa ga je leta 1552 njegov sin Andrej. Leta 1883 je posest z dvorcem podedoval brdski notar in pisatelj Janko Kersnik. Na gradu so nastala Kersnikova najboljša dela, od Agitatorja do Jare gospode in Kmetskih slik, tu pa je dokončal tudi Jurčičeve Rokovnjače. Na Brdu je Janko Kersnik tudi pokopan v družinski grobnici. Bližnja župnijska cerkev Marijinega vnebovzjetja je bila v 18. stoletju dvakrat prezidana, nazadnje leta 1852. Kapelo sv. Peregrina ob poti v naselje je leta 1755 poslikal Franc Jelovšek. Njegove so tudi freske v kapeli sv. Peregrina v župnijski cerkvi in na njeni zunanjsčini naslikana sončna ura z Materjo božjo.

Informacije: Evgen Ličen, tel.: 041 / 232 144

Dostop: z avtobusom

13

SPODNJE PRAPREČE ★ ★ Romarska cerkev sv. Luke

Mogočna triladijska poznogotska stavba z renesանčno občuteno prostornostjo se bohoto na nekoliko vzpetem svetu nad dolino rečice Radomlje. Zaradi izbrane lege že od daleč priteguje pozornost. Ladijski prostor je razdeljen na tri prostrane ladje, od katerih je srednja višja in širša od bočnih. Ladje so oprte na masivne osmerokotne slope. Svetišče in glavna ladja sta zvezdasto obokana, stranski ladji pa križno. Med poznogotskimi formami odlikuje notranjost kamnoseško okrasje figuralnih konzol, sklepnikov in okenskega krogovičja. Obok svetišča je poslikan z rastlinskim okrasjem, stene pa s svetniškimi prizori. Tu je naslikan tudi klečeči plemič s sinom in napis nam pove, da je poslikavo naročil Hans Herisch iz sosednjega Brda Na južni steni osrednje ladje je ob sv. Neži in sv. Andreju naslikana družina kamnoseka Štefana, stavbarja cerkve, z letnico 1524. Med opremo izstopajo baročne orgle iz leta 1720.

Informacije: Župnija Brdo, tel.: 01 723 67 40

Dostop: z avtobusom

GOLČAJ ★

Cerkev sv. Neže

Naselje z eno samo kmetijo in cerkvijo sv. Neže leži nad Črnim grabnom v zahodnem delu Posavskega hribovja. Z umetnimi terasami preoblikovana vrhova grebena dajeta slutiti, da gre za arheološko lokacijo poznoantične naselbine. Srednjeveška cerkev je zgrajena v začetku 15. stoletja na mestu prvotne kapele. Ohranjena je še romanska ladja, med obnovitvenimi deli pod današnjim tristrano zaključenim prezbiterijem iz zadnje četrtine 17. stoletja pa je bila odkrita majhna polkrožna apsida in romansko okno na južni steni ladje. Leta 1999 je bil v ladji nameščen nov lesen kasetiran strop, poslikan po starih predlogah; obnovljeni so bili tudi trije baročni oltarji. Veliki oltar je iz 19. stoletja, slavočna oltarja sv. Marjete in nekega škofa pa iz tretje četrtine 18. stoletja in lično obogatena z rokokojskim okrasjem govori za kranjsko delavnico Valentina Vrbnika. V bližini cerkve je spomenik padlim borcem Radomeljske čete.

Informacije: Župnija Blagovica, tel.: 01 / 723 40 34

Dostop: z avtom; pohodna pot

14

ZGORNJI TUŠTANJ ★★ ★

Grad Tuštanj

Na razgibani planoti na južnem robu Moravske doline je grof Franc Bernard Lichtenberg med letoma 1667 in 1671 starejše grajsko poslopje prezidal v enonadstropno štiriraktno poslopje z arkadnim dvoriščem. Danes graščina stoji kot pričevanje življenja tistega plemstva, ki ga je ob koncu razpada razredne privilegiranosti takó domiselno opisoval Janko Kersnik v svojih literarnih delih, posebej v Jari gospodi. Očarljive so reminiscence zidnih poslikav, okenske opreme in talnih konstrukcij, ki so sicer le obstrugane deske, a kljub temu željne izpričevati – čeprav v imitaciji – bogastvo »višjega« plemstva in na novo se porajajočega meščanstva. Ob severozahodnem vogalu graščine prosto stoji kapela pravokotnega tlorisa, posvečena sv. Janezu Nepomuku. Zgrajena je bila okoli leta 1725 in kmalu zatem poslikana s prizori iz življenja in mučeništva zavetnika kapele. Slika v oltarju je delo Leopolda Layerja.

Informacije: Peter Pirnat, 041 / 841 080

Dostop: z avtobusom

MORAVČE ★★

Staro trško središče

Na zahodnem robu široke močvirne doline Drtjiščice, na križišču starih prometnih poti, se je razvil krožni trg s cerkvijo in parkom v sredi ter s stavbno opno, ki trg zapira. Cerkev sv. Martina je naslednica romansko-gotske cerkve, ki se tu omenja že v 12. stoletju. Današnja baročna dvostolpna cerkev je svojo dokončno podobo dobila po potresu leta 1895 po načrtih Raimunda Jeblingerja. Notranjščina s stranskimi kapelami je bogato členjena. Veliki oltar in dva stranska oltarja so poznobaročno rezbarsko delo. Marmorni oltar Matere božje s kipoma Sv. Jožefa z Detetom in Ignacija Lojolskega na levi je delo Jakoba Contierija (1721/22). Sliki Sv. Antona Padovanskega in Sv. Lenarta z jetniki v ječi v sočasnih stranskih oltarjih je leta 1761 naslikal Anton Cebej. V parku ob cerkvi stojita doprsni spomenik matematiku Juriju Vegi (Ivan Zajec, 1906) ter Padlim v prvi svetovni vojni in NOB (Tine Kos, 1955).

Informacije: Župnija Moravče, tel.: 01 / 723 10 55
Dostop: z avtobusom

15

LIMBARSKA GORA ★★ ★

Romarska cerkev sv. Valentina

Na razgledni Limbarski gori se bohota mogočna romarska cerkev, posvečena sv. Valentinu, pregovornemu znanilcu pomladi. Cerkev, kot jo vidimo danes, je bila zgrajena kmalu po letu 1718, ko je v njej papež Klemen XI. potrdil ustanovno listino bratovščine sv. Valentina. Neobičajni tloris cerkve s razpotegnjeno osmerokotno ladjo, ki s stranskimi kapelami, diagonalno obrnjenimi v os ladje, stopnjuje scenski učinek poti proti glavnemu oltarju, velja za baročno odliko te cerkve in približevanje italijanskih shem srednjeevropski arhitekturi. Veliki oltar je poznobaročno rezbarsko delo iz konca 18. ali začetka 19. stoletja. Kamniti oltarji v kapelah izhajajo iz ljubljanskih kamnoseških delavnic, nastali pa so v letih 1736-1743. Od opreme sta posebne pozornosti vredni oltarni sliki v kapelah ob slavoloku Sv. Tilen in Marijino kronanje, ki ju je na pločevino leta 1743 naslikal Valentin Metzinger.

Informacije: Župnija Moravče, tel.: 01 / 723 10 55
Dostop: z avtobusom; pohodna pot

DOLE PRI KRAŠCAH ★ Cerkev sv. Andreja

Na kraškem svetu severno od strme grape rečice Rače v Moravški dolini stoji cerkev sv. Andreja v obliki rotunde z ostanki protiturškega tabora. Od poznogotske cerkve se je ohranil le tristrano zaključen prezbiterij, medtem ko sta kupolasto obokana ladja in pročelje cerkve poznobaročén oz. neoklasicističen dodatek. Pomembne so poznogotske-renesasančne freske v prezbitteriju, ki jih je na začetku 16. stoletja naslikal t.i. Mojster sv. Andreja iz Krašč. V ta krog se uvrščajo še poslikave v bližnjih cerkvi na Krtini in v Podzidu pri Trojanah. V Dolah je med naslikanimi prizori z apostoli in drugimi svetniškimi motivi na severni steni ikonografsko zanimiva upodobitev Lova na enoročca v Zaprtem vrtu, ki v krščanski simboliki velja za alegorično upodobitev Marijinega oznanjenja. Po grafičnih predlogah posnet motiv je največja in najkvalitetnejša upodobitev tega, pri nas sicer redkega motiva.

Informacije: Župnija Moravče, tel.: 01 / 723 10 55
Dostop: z avtobusom

16

SVIBNO ★★ ★ Grad Svibno

Grad se pojavi na višku razvoja Velike Karantanije v obliki visokega gradišča, zanesljivo pa ob koncu njenega obstoja. Po Valvasorju je grad že leta 928 sezidal Arnulf pl. Scharffenberg. Izbor lokacije in topografsko lego na obrobju Kuma, na vzvišeni ploščadi na desnem bregu rečice Sopot, pogojuje izhod v takrat najboljtljivejši točki Zasavja do Radeč in reke Save, ki je omogočala živahen trgovski promet in izjemen gospodarski vir, ki ga je prinašalo porečje reke Mirne. Današnji ostanki gradu so iz kasnejših časov, še danes pa prevzame obiskovalca teh krajev izjemna lega gradu. Dvoladijska cerkev sv. Križa s svetiščem iz 14. stoletja pa je naslednica romanske stavbe s pravokotno ladjo in dodano apsidno, ki je stala vsaj že v 12. stoletju. V poznem 14. stoletju so cerkvi prizidali še stransko levo ladjo. Od opreme izstopa kamniti in še originalno poslikan kip Pieta iz okrog leta 1415 v desnem slavočnem oltarju.

Informacije: Kulturno turistični rekreacijski center Radeče,
tel.: 03 / 568 79 41, 051 / 312 558
Dostop: z avtobusom

BRUNK ★★

Romarska cerkev sv. Treh kraljev

V jugovzhodnem delu Posavskega hribovja, visoko nad dolino rečice Sopote, stoji na slemenu sakralni kompleks – cerkev sv. Treh kraljev z Marijino kapelo in masivnim zvonikom. V nekdanji priljubljeno romarski cerkvi iz leta 1520 se prepletajo dolenske in štajerske slogovne značilnosti. Notranjščina te poznogotske dvoranske stavbe je zelo prostrana. Vse tri enako visoke križnorebraste obokane ladje nosijo mogočni okrogli slopi, tristrano sklenjeno svetišče pa je zvezdasto obokano. Zanimiva je cerkvena oprema s petimi baročnimi oltarji. Nekaj pa je tudi spominov iz časa nastanka cerkve: kip Matere božje z Detetom in relief sv. Treh kraljev v razsežnem glavnem zlatem oltarju iz leta 1684. Kakovostna je tudi ostala baročna oprema – prižnica z naslikanimi apostoli iz okrog leta 1700, nekoliko mlajša slavoločna oltarja in slika Križanega s sv. Magdaleno, delo poznobaročnega beneškega slikarja Paola Rossinija.

Informacije: Župnijski urad Radeče, tel.: 03 / 568 81 69

Dostop: z avtobusom

17

RADEČE ★★

Reka Sava

Od zahoda proti vzhodu teče prek pokrajine reka Sava, ki je med naseljema Sava in Radeče v dolžini 28 km oblikovala najmogočnejšo slovensko sotesko, globoko do 700 m in več. Relief je tu v nasprotju s kamninskimi plastmi; reka se je namreč sproti vrezovala v teme litijske antiklinale, medtem ko se je območje nižje ob reki tektonsko ugrezalo. Ker je svet zaradi intenzivnih erozijskih procesov, odplakovanja in zakrasedevanja močno razčlenjen in težko prehodan, je pomen Save kot prometnice toliko večji. Ob njej in po njej je potekala stara trgovska pot med Panonsko nižino in Jadranskim morjem. Plovba po reki je dosegla največji razmah v 2. polovici 18. stoletja, potem pa je z izgradnjo južne železnice sredi 19. stoletja zamrla. V Radečah, kjer je od izvira Save Dolinke oddaljena 164 km, je povprečni pretok Save 221 m³/s. Tu se je še ohranilo izrabljanje vodnega toka in njegove moči za splavarjenje.

Informacije: Kulturno turistični rekreacijski center Radeče, tel.: 03 / 568 79 41, 051 / 312 558

Dostop: z avtobusom

BOGENŠPERK ★★★

Grad Bogenšperk

Dvajset let – med leti 1672 in 1692 – je bil lastnik renesančnega dvorca Bogenšperk baron Janez Vajkard Valvasor (1641-1693), kranjski polihistor, od leta 1687 član Royal Society v Londonu, Evropejec po duhu in izobrazbi, Kranjec po domovini. Posebno pozornost na dvorcu zasluži krog risarjev, bakrorezcev in ilustratorjev, ki so se v sedemdesetih in osemdesetih letih zbrali v grafični delavnici pri Valvasorju. Knjižno izdano topografsko in ilustrativno delo – vrh in sklep njegovega znanstvenega dela je Die Ehre dess Hertzogthums Crain iz leta 1689 – ki ga je ustvaril Valvasor s sodelovanjem domačinov J. Kocha, J. Ramschissla in M. Greischerja, hrvaškega pesnika in učenjaka P. Ritterja Vitezovića in mojstrov A. Trosta, P. Mungerstorffa in P. Wirixea, občasno pa še J. A. Boenerja in J. Azelta uvršča to grafično delavnico med najpomembnejše pojave te vrste likovnega ustvarjanja svojega časa.

Informacije: Javni zavod Bogenšperk, tel.: 01 / 898 78 67,

041 / 703 992

Dostop: z avtobusom

18

ŠMARTNO PRI LITJI ★★★

Cerkev sv. Martina

Območje Šmartnega je bilo zaradi nahajališč kovin obljudeno že v prazgodovini. Metalurška in nato obrtna dejavnost sta bili razviti vse do 19. stoletja. Kraj se je razvil ob starodavni poti, ki je povezovala Ljubljano in Dolenjsko. Današnja cerkev sv. Martina v središču kraja je bila po načrtih dunajskega arhitekta Wagnerja in v izvedbi Gustava Tönniesa zgrajena v letih 1899-1901. V skladu z duhom časa je nastala mogočna opečna stavba s tlorisom v obliki križa in z monumentalnim dvostolpnim pročeljem. Notranjščino osvetljujejo okna s poslikanimi stekli, kar se barvno sklada z rastlinsko poslikavo, nastalo po načrtih Josipa Dostala (1911-1913) in s slikarskim čopičem Antona Jebačina. V sozvočju s prostorom je tudi cerkvena oprema, ki jo je povečini izdelal kamnosek Feliks Toman. Tako opremljena cerkev brez kasnejših posegov je izjemen spomenik t.i. celostne umetnine historičnega značaja.

Informacije: Župnija Šmartno pri Litiji, 01 / 898 73 91

Dostop: z avtobusom

VELIKA ŠTANGA ★ Cerkev sv. Antona Padovanskega

Cerkev sv. Antona na valoviti planoti vzhodno od Janč, v deželi pod Kamplovim hribom, je bila nekoč med najbolj slovečimi božjimi potmi na Dolenjskem. Božja pot je bila ukinjena v času jožefinskih reform v 80. letih 18. stoletja, a so se romanja zaradi priljubljenosti te poti že na začetku 19. stoletja obnovila, kar je leta 1880 narekovalo povečanje cerkve. Kamniti oltarji in prižnica so kakovostno delo kamnoseka Feliksa Tomana iz Ljubljane, kipi pa kiparja Ivana Zajca. Oltarno sliko v glavnem oltarju je naslikal Andrej Herrlein. Kamnoseško-kiparski okras dopolnjujejo stenske slikarije Antona Ceja, ki je v medaljonih na oboku ladje in svetišča naslikal cerkvenega zavetnika kot priprošnjika v boleznih in pomočnika revnih. Cej je poslikal tudi kapeli ob zvoniku s čudeži iz svetnikovega življenja: Smledniška legenda, Mezek se pokloni evharistiji. Kako je spojil odsekano nogo in Dete, ki se je utopilo, je vstalo od mrtvih.

Informacije: Župnija Štanga, 01 / 899 10 91

Dostop: z avtobusom

19

KUM ★★ ★ Krajinski park Kum

Kumljanski naravni park se razteza med reko Savo na severu in dolino Sopote na jugu, od Radeč na vzhodu do Polšnika na zahodu. Kum z značilno podobo hriba z dvema vrhovoma je našel ugledno mesto tudi pri Valvasorju, saj je goro opisal kot kraljico med vsemi dolenjskimi gorami, ki je s svojo "silno višino" vzvišena nad vsemi. Na pobočjih Kuma so rastišča ogroženih rastlinskih vrst, na vrhu pa je cerkev sv. Neže z dvema zvonika, prvega ima prislonjenega k vhodu, drugega pa nekaj metrov stran. Oprema je sočasna z nastankom cerkve. Glavni in desni oltar sta kamnita in izhajata iz ljubljanske kamnoseške delavnice Luke Misleja. Kipa sv. Petra in Hieronima na desnem slavoločnem oltarju sv. Jerneja sta delo v Ljubljani delujočega padovanskega kiparja Angela Puttija (1716). Levi slavoločni oltar sv. Janeza Krstnika v lesu pa posnema svojega »dvojčka« na desni. Kamnita je še prižnica iz leta 1662.

Informacije: Turistično razvojno društvo Krajinski park

KUM Dobovec, tel.: 041 / 632 157

Dostop: z avtobusom; pohodna pot

SV. PLANINA ★ ★

Sv. Planina

V podaljšku Čemšeniške planine in Javorja, med Zagorsko in Trboveljsko dolino, leži Sv. Planina s cerkvijo Imena Marijinega. Ugled te božjepotne cerkve se najbolje kaže v tem, da ima vseh pet oltarjev in prižnico narejene iz kamna, kar velja med podeželskimi cerkvicami za redkost.

V velikem oltarju je kip Marije kraljice z Detetom, ob njej sta sv. Peter in Pavel, v atiki pa kip sv. Elizabete s kipoma sv. Zaharije in Janeza Krstnika. Slavoločna oltarja sta posvečena Marijinim staršem, sv. Ani in Joahimu. Oltar v ladji na levi je posvečen sv. Antonu Padovanskemu. To izjemno kamnoseško-kiparsko opremo lahko postavimo v čas kmalu po letu 1706, ko so pogorelo cerkev temeljito obnovili. Na poti v Trbovlje, v Zgornjih Čebinah, pa se pri cerkvi sv. Križa nahaja Berličeva domačija, spominska hiša, posvečena ustanovnemu kongresu Komunistične partije Slovenije v noči od 17. na 18. april 1937.

Informacije: Župnija Zagorje ob Savi, tel.: 03 / 566 47 12
Dostop: z avtobusom, potrebna je hoja; pohodna pot

20

TRBOVLJE ★ ★

Zasavski muzej Trbovlje

Osrednja zbirka muzeja, ki domuje v preurejeni meščanski stavbi iz leta 1871 v središču Trbovelj, je stalna razstava »Srečno...črne doline«, ki s kombinacijo klasične postavitve in manjših ambientov zajema deset tém, ki predstavljajo rdečo nit razvoja treh zasavskih krajev, Zagorja, Trbovelj, in Hrastnika: geologija s fosili, premog in rudarstvo, promet, tipična gostilna, šport in kultura, socialni položaj delavcev, industrija, 2. svetovna vojna in obdobje po vojni. V muzeju sta še stalni likovni zbirki kiparja Stojana Batiča in slikarja Leopolda Hočevarja, ki sta ustvarila obsežen opus na témo rudarjenja in industrijske krajine. Dopolnjuje ju občasna zbirka »Zasavski likovniki«. Izven muzejske zgradbe nedaleč stran sta v še vedno naseljeni rudarski koloniji Na njivi dve delavski stanovanji. V prvem je predstavljena bivalna kultura iz dvajsetih letih 20.stoletja, drugo pa sega v njegova šestdeseta leta.

Informacije: Zasavski muzej Trbovlje, tel.: 03 / 563 32 12
Dostop: z avtobusom

TRZIN ★

Cerkev sv. Florijana

Med prodnatim Mengeškim poljem in barjanskimi Mlakami, nedaleč od ceste proti Kamniku, stoji cerkev sv. Florijana. Prvič se omenja leta 1526, sicer pa njeni začetki na tem mestu najbrž segajo v 14. stoletje. Današnja stavba je rezultat večjih prezidav ob koncu 19. stoletja. Neobičajna postavitev zvonika ob svetišču govori, da je bila prva cerkev pravilno orientirana proti vzhodu. Trije baročni oltarji so iz sredine 18. stoletja. Figuralno bogat je veliki oltar z osrednjim kipom sv. Florijana ob asistenci sv. Jakoba, Henrika, Roka in Boštjana, v atiki pa Marijino kronanje s sv. Štefanom in Lovrencem. Oltarji imajo lesene antependije, ki jih je poslikal Franc Jelovešek s podobo pripadajočega oltarja: sv. Florijan, sv. Urban in sv. Lenart. V levi kapeli je oltar sv. Frančiška Ksaverja, svetnika, katerega češčenje se je zlasti v 18. stoletju zelo razmahnilo. Oprema v kapeli je večinoma iz 19. stoletja.

Informacije:

Občinsko informativno središče Trzin, tel.: 01 / 564 47 30

Dostop: z avtobusom

21

LOKA PRI MENGŠU ★

Grad Jablje

Med Mengšem in Trzinom, na vznožju osamelca Rašice, je Andrej pl. Lamberg okoli leta 1530 verjetno na mestu gotskega stolpastega dvora, ki je omenjen leta 1346 kot hoff z Hagbach, pozidal grad Jablje. Renesnančno podobo enonadstropne stavbe s štirimi trakti okrog arkadnega dvorišča in tremi vogalnimi stolpi, od katerih pa sta ostala le še dva, ki zamejujeta vhodno pročelje, je dobil v začetku 17. stoletja. V 18. stoletju je notranjščina gradu doživela bogato barokizacijo, ki je bila v glavnem zaključena okoli leta 1745. Velika obednica je sodila med najlepše baročne interierje naših gradov. Toda od bogate in prestižne baročne opreme se je ohranilo le nekaj fresk. Današnje podobo gradu dopolnjujeta ohranjena konjski in goveji hlev iz 19. stoletja, delno ohranjena parkovna zasnova s konca 19. stoletja, dva ločna kamnita mostova čez potok Šumberk, cerkev sv. Primoža in Felicijana ter ostanki vile rustice.

Informacije:

Center za razvoj kmetijstva in podeželja Jablje,

tel.: 01 / 564 17 58

Dostop: z avtobusom

MEDIJA ★

Grad Medija

Na parobku nad potokom Medija tik pred Izlakami se sramežljivo skrivajo grajska kapela in skromne razvaline gradu, ki je bil sredi 16. stoletja v lasti Gallov pl. Gallensteinov z bližnjega Gamberka, nato Raumschüsslov, leta 1562 pa ga je kupil Janez Krstnik baron Valvasor in v posesti te družine ostal do leta 1765. Kapela pravokotnega tlorisa je primer renesančne cerkvene arhitekture 17. stoletja. V njej je grobnica Valvasorjev in tu je bil najbrž leta 1693 pokopan tudi kranjski polihistor Janez Vajkard Valvasor. Na to nas spominja plošča na pročelju z vklesanim napisom in okroglim bronastim medaljonom z Valvasorjevim poprsjem, delo medaljerja Vladimirja Štovička, ki so ga odkrili leta 1993. V Izlakah je gospodarstvenik Alois Praschniker zgradil zdravilišče z jamskim kopaljščem in v parku leta 1877 postavil spomenik Valvasorju v spomin v obliki tristrane kamnite piramide.

Informacije: Turistično društvo Izlake, tel.: 03 / 567 95 80
Dostop: z avtobusom

22

SVETA GORA ★★

Med Litijo in Zagorjem

Ob zgodnji poselitvi na strmem dolomitnem slemenu med Litijo in Zagorjem ob Savi pričajo prazgodovinsko gradišče in odkopani staroslovanski grobovi. Po nekaterih najdbah sodeč je bila na vrhu langobardska vojaška postojanka. Začetki sloveče božjepotne cerkve Marijinega rojstva na Gori segajo v 13. stoletje, v času turških vpadov pa je služila za taborsko zavetje, na kar spominja še ohranjeno taborsko obzidje in obrambni stolp, ki je bil kasneje preurejen v zvonik. V ostankih obzidja so se ohranile gotsko oblikovane strelnice. Današnje podobo je cerkev dobila ob večji prezidavi leta 1753. Talna zasnova pravokotne banjasto obokane ladje s severno (sv. Ana) in južno (sv. Jožef) kapelo ter svetiščem ima obliko križa. Večina opreme je iz prve polovice 19. stoletja. Oltarni sliki sta delo kranjskega podobarja Jožefa Egarterja, stranska oltarja pa značilno delo tirolske delavnice Jožefa Obletterja iz St. Ulricha (1910).

Informacije: Župnija Sveta Gora, tel.: 03 / 567 81 70
Dostop: z avtobusom; pohodna pot

ČEMŠENIK ★★★

Pobočje Čemšeniške planine

Mogočne razvaline romanskega gradu Gamberk, sedeža znamenite fevdalne rodbine Gallov, poznejših grofov Gallenbergov, še vedno pričajo o nekdanji politični moči njihovih lastnikov. Današnji obiskovalec lahko z enim pogledom zajame zavidanja vredno moč srednjeveškega okusa pri izbiranju pogojev za varno in donosno življenje. Z bližnjim gradom je bila tesno povezana tudi cerkev Marijinega vnebovzeta v Čemšeniku. Današnja stavba je bila prezidana okrog leta 1800. Cerkvena oprema je baročna in iz 19. stoletja; posebne pozornosti so vredne slike Fortunata Berganta Rožnovenska Mati božja (1767), Franza Kurza von Goldensteina Sv. Janez Nepomuk (1839) in Janeza Šubica Brezmadežna (1877), Sv. Mihael (1875) in Sv. Notburga (1876). V značilni kulturni krajini strmih pobočij, z izrazitimi silhuetami naselij, na poti na Čemšeniško planino dominira cerkev sv. Primoža in Felicijana iz okrog leta 1700.

Informacije: Stanislava Radunovič, tel.: 041 / 914 059

Dostop: z avtobusom; pohodna pot

23

ZAGORJE ★★

Cerkev sv. Petra in Pavla

O gradnji prve cerkve govori kamnit gotski napis iz leta 1445, vzidan za velikim oltarjem. Tej cerkvi je leta 1640 sledila druga in leta 1786 tretja, ki pa je bila podrtja leta 1872. Na njenem mestu so leta 1873 postavili dvostolpo neoromansko cerkev s tlorisom v obliki grškega enakokrakega križa. Veliki oltar je izdelek ljubljanske kamnoseške delavnice Feliksa Tomana (1874). Steno za oltarjem in steni za stranskimi oltarji v ladji je poslikal Janez Wolf v letih 1881 in 1883-1884. Pomagali so mu Anton Jebačin, Ludvik Grilc in Anton Ažbe. V velikem oltarju je Wolfova slika apostolskih prvakov Sv. Petra in Pavla (1880), v desnem slavoločnem oltarju pa je njegova Sv. Barbara (1884). V levem slavoločnem oltarju je Rožnovenska Mati božja, kakovostno delo avstrijskega slikarja nazarenske smeri (70. leta 19. stoletja). Cerkev se tako predstavlja kot pomembna celostna podoba umetnostnih teženj poznega 19. stoletja.

Informacije: Župnija Zagorje ob Savi, tel: 03 / 566 47 12

Dostop: z avtobusom

Podrobnejše informacije o turistični ponudbi Trkamo na vrata dediščine:
 Jenina z.o.o., Dole 10, 1273 Dole pri Litiji,
 tel. 01 / 897 21 04, 051 / 312 739

- 1 Grašični pavilioni – DOL
- 2 Domacija Pri Krač – DOLSKO
- 3 Rojstna hiša Jurija Vege – ZAGORICA
- 4 Cerkev sv. Lenarta – KRтина
- 5 Cerkev sv. Mohorja in Fortunata – GROBLJE
- 6 Cerkev sv. Miklavža – GOROPEČE NAD IHANOM
- 7 Cerkev sv. Kungunde – TABOR NAD GORIČICO
- 8 Železna jama in jamarska zbirka – GORJUŠA
- 9 Muzejska zbirka – HRASTNIK
- 10 Krajski park Koprnik – HRASTNIK
- 11 Reka Sava v Podkraju – HRASTNIK
- 12 Staro mestno jedro – KAMNIK
- 13 Medobinski muzej – KAMNIK
- 14 Cerkev Marijinega vnebovzveja – MEKINJE
- 15 Sv. Primož nad Kamnikom – VELIKA PLANINA
- 16 Budnerjeva muzejska hiša – ZGORNJE PALOVICE
- 17 Romarska cerkev sv. Ane – TUNJICE
- 18 Arboretum VOLČJI POTOK
- 19 Trg – MOTNIK
- 20 Glavarjeva KOMENDA
- 21 Najdišče vaške stule – VAČE
- 22 Oglarska dežela – DOLE PRI LITJI
- 23 Grad Brdo – BRDO PRI LUKOVICI
- 24 Cerkev sv. Luke – SPODNJE PRAPREČE
- 25 Cerkev sv. Neže – GOLČAJ
- 26 Grad Tušiani – ZGORNJI TUŠTANU
- 27 Staro trško središče – MORAVČE
- 28 Cerkev sv. Valentina – LIMBARSKA GORA
- 29 Cerkev sv. Andreja – DOLE PRI KRASCAH
- 30 Grad SVIBNO
- 31 Romarska cerkev sv. Treh kraljev – BRUNK
- 32 Reka Sava – RADEČE
- 33 Grad BOGENŠPERK
- 34 Cerkev sv. Martine – ŠMARTNO PRI LITJI
- 35 Cerkev sv. Antona Padovanskega – VEL. ŠTANGA
- 36 Krajski park KUM
- 37 Sv. Planina
- 38 Zasavski muzej TRBOVLJE
- 39 Cerkev sv. Fortjana – TRZIN
- 40 Grad Jablje – LOKA PRI MENGŠU
- 41 Grad MEDLA
- 42 Med Litijo in Zagorjem – SVETA GORA
- 43 Pobočje Čemšenške planine
- 44 Cerkev sv. Petra in Pavla – ZAGORJE

Izdajatelj: Center za razvoj Litija
 Realizacija: Studio 5 Mira
 Besedilo: dr. Ferdinand Šerbelj, dr. Marko Marín
 dr. Maja Topole in Marko Kapus
 Fotografija: Marini Belc, Marko Kapus, Marjan Smerke
 Tisk: Marginalija, 2005